

RAZVOJ IN ZNAČILNOSTI TURISTIČNEGA OBISKA V LJUBLJANI PO LETU 1960

Uroš Horvat

Dr., profesor geografije in zgodovine, docent
Oddelek za geografijo
Filozofska fakulteta
Univerza v Mariboru
Koroška cesta 160, SI-2000 Maribor, Slovenija
e-mail: uros.horvat@um.si

UDK: 911.3:379.85

COBISS: 1.01

Izvleček

Razvoj in značilnosti turističnega obiska v Ljubljani po letu 1960

Avtor s pomočjo podatkov stacionarnega turističnega obiska (število turistov in nočitev, povprečna dolžina bivanja turistov, državna pripadnost, sezonskost turističnega obiska, razporeditev po vrsti nastanitvenih objektov) ugotavlja poglobljena obdobja turističnega razvoja v Ljubljani po letu 1960, glavne turistične tokove in njihove spremembe tekom časa. Ljubljana je po številu nočitev postala najpomembnejši turistični kraj v Sloveniji, saj je z izredno povečanim turističnim obiskom v zadnjih letih prehitela druge turistične kraje v državi. S svojo lego in turistično ponudbo je primerna zlasti za tako imenovani »krajši mestni oddih« in kot izhodiščna točka za spoznavanje ostalih delov Slovenije. Tovrstno obliko turizma spodbujajo bližina letališča in ponudniki delitvene ekonomije (prenočišča, promet), ki pritegnejo zlasti turiste, ki si želijo krajših počitnic, spoznavanja novih dežel in kultur ali samo zabave.

Ključne besede

turistični obisk, turistični razvoj, turisti, nočitve, povprečna dolžina bivanja turistov, krajši mestni oddih, Ljubljana, Slovenija

Abstract

Development and characteristics of a tourist visit in Ljubljana from 1960

The author points out the main periods of tourist development in Ljubljana after 1960, using the data of a tourist visit (the number of tourists and overnight stays, the average length of stay of tourists, their nationality, the seasonality of the tourist visit, the distribution by type of accommodation). He emphasizes the importance of changes of the tourist flows during the time. Ljubljana has become the most important tourist destination in Slovenia by number of overnight stays, as it has overtaken other tourist destinations in recent years with an extremely increased tourist visit. With its location and tourist offer, it is especially suitable for the so-called "short city break" and as a starting point for exploring other parts of Slovenia. The promotion of this type of tourism is influenced by the proximity of the airport and the providers of the sharing economy (accommodation, transport), which especially attract tourists who want a shorter vacation, exploring new lands and cultures or just having fun.

Key words

Tourist visit, tourist development, the number of tourists, overnight stays, average length of stay of tourists, short city breaks, Ljubljana, Slovenia

Uredništvo je članek prejelo 10. 12. 2019

1. Uvod

Slovenija se v zadnjem obdobju sooča z močno povečanim turističnim obiskom, tako v številu turistov kot njihovih nočitev. Leta 2009 je po več kot 20 letih število vseh turistov prvič presežlo število iz do tedaj rekordnega leta 1986, število nočitev pa je bilo, prav tako iz do tedaj rekordnega leta 1986, preseženo leta 2011 (Horvat 2018, 140). Poleg velikih vlaganj v posodobljeno in razširjeno turistično infrastrukturo, večje promocije v tujini ter novih turističnih produktov, so k povečanemu obisku močno pripomogli tudi obnovljeni tranzitni tokovi preko države, povečanje števila letalskih linij, vzpostavitev nizkocenovnega letalskega prevoza, predvsem pa vključitev Slovenije v Evropsko unijo (leta 2004) in prevzem evra kot skupne evropske valute (leta 2007). Ne gre zanemariti tudi lokacije v osredju Evrope in velike varnosti države.

V zadnjih letih letna rast turističnega obiska v Sloveniji dosega zgodovinske rekorde. Po podatkih, objavljenih na osnovi nove metodologije Statističnega urada (v nadaljevanju: SURS) (Medmrežje 1, Medmrežje 2), je število turistov leta 2015 presežlo 4 milijone, leta 2017 5 milijonov in leta 2018 doseglo 5,9 milijonov. Število nočitev je v letu 2016 presežlo 12 milijonov, v letu 2017 14 milijonov in v letu 2018 doseglo 15,7 milijonov. V primerjavi z letom 2000 se je do leta 2018 število turistov v Sloveniji povečalo za 80 %, število nočitev pa za 59 %.

Pomemben del turističnega obiska je zabeležen v glavnem mestu. Ljubljana se je že v 70. letih prejšnjega stoletja utrdila na drugem mestu (glede na število nočitev) med najpomembnejšimi turističnimi kraji v Sloveniji (Horvat 2012, 174) in to mesto obdržala vse do leta 2017 (če upoštevamo podatke objavljene po stari metodologiji SURS). Po številu nočitev jo je presegala le občina Piran (v letu 2017 le za okoli 100.000 nočitev). V letu 2018 se je Ljubljana med vsemi občinami v Sloveniji uvrstila na prvo mesto po številu nočitev in presegla občino Piran za okoli 300.000 nočitev. Vendar pa, če bi za nazaj preračunali podatke po novi metodologiji SURS (Medmrežje 1), ki so trenutno sicer objavljeni le za leto 2018, bi lahko trdili, da je bila Ljubljana na prvem mestu najverjetneje že celotno zadnje desetletje.

V prispevku so analizirani obseg in značilnosti turističnega obiska v Ljubljani v daljšem časovnem obdobju, in sicer od leta 1960 dalje, z namenom ugotoviti značilna obdobja razvoja turističnega obiska v glavnem mestu Slovenije.

2. Metodološka izhodišča

V prispevku so analizirani podatki, ki jih beleži t. i. turistična statistika o stacionarnih turistih in njihovih nočitvah in so jih SURS dolžni posredovati ponudniki turističnih nočitev. Podatki se beležijo mesečno in letno ter po vrstah prenočitvenih objektov in glede na državo prihoda turistov. Poleg osnovnih podatkov o turističnem obisku, t. j. število turistov in njihovih nočitev (po mesecih in po državah prihoda), so analizirani tudi nekateri drugi kazalniki, kot so deleži posameznih skupin turistov in nočitev, povprečna dolžina bivanja turistov, sezonskost ter drugi. Večina podatkov za Ljubljano je na voljo od leta 1960 dalje.

Pri tem je potrebno opozoriti na prekinitev časovnega niza, saj je SURS v obdobju po letu 1960 večkrat zamenjal metodologijo zajema in objave podatkov. Iz objavljenih podatkov in zapisov SURS je mogoče razbrati v nadaljevanju predstavljene spremembe. (Medmrežje 1):

- Podatki med letoma 1960-2008 se nanašajo na naselja (t. i. pomembnejše turistične

kraje), po letu 1992 pa tudi na novonastale občine (ustanovljene v letu 1994).

- V letu 2008 je prišlo do spremembe v metodologiji in zaradi tega do prvega preloma v časovni vrsti (Medmrežje 3). Poglavitne razlike med prejšnjo in novo metodologijo so bile naslednje: spremenjen način priprave okvira opazovanih enot; vstavljanje podatkov za enote, ki niso pravočasno sporočile podatkov; uvedba praga zajetja za mesečno poročanje podatkov (niso zajeti podatki manjših nastanitvenih obratov z manj kot 10 stalnimi ležišči). Podatki se niso več objavljali po naseljih (t. i. pomembnejših turističnih krajih), temveč samo po občinah.

- V letu 2018 je bila metodologija ponovno spremenjena in prišlo je do ponovnega preloma v časovni vrsti. Tokrat je bil spremenjen način priprave okvira opazovanih enot (ki vključuje popolno zajetje); ukinjen je bil prag zajetja za mesečno poročanje podatkov; podatki se zajemajo iz administrativnih virov. V letu 2018 so začeli uporabljati nova podatkovna vira: podatke o nastanitvenih obratih in o njihovih zmogljivostih so začeli prevzemati iz Registra nastanitvenih obratov (RNO), podatke o prihodih in prenočitvah turistov ter o zasedenosti turističnih nastanitvenih zmogljivosti pa iz sistema za elektronsko sporočanje podatkov, imenovanega eTurizem. Pri objavljanju podatkov se je vpeljala nova časovna serija od leta 2018 dalje. S prehodom na omenjena nova podatkovna vira sta se bistveno spremenili tako opazovana enota kot opazovana populacija. V novih podatkovnih virih so namreč zajeti tudi manjši nastanitveni obrati, t. j. z manj kot 10 stalnimi ležišči, ki jih pred letom 2018 niso vključevali v mesečno raziskovanje, med katerimi zlasti izstopajo ležišča v privatnih sobah in stanovanjih, ki se oddajajo preko različnih spletnih ponudnikov, tudi ponudnikov delitvene ekonomije (kot npr. Airbnb). Posledica teh metodoloških sprememb je, da podatki, ki so bili oziroma, ki bodo pridobljeni od januarja 2018 dalje, niso oziroma ne morejo biti povsem primerljivi s podatki, pridobljenimi v obdobju pred letom 2018. SURS je zato nekatere podatke, da bodo primerljivi, preračunal za leta od 2010 naprej, vendar le njihov manjši del. Na nivoju občin so bili za nazaj preračunani le nekateri za občino Ljubljana.

Kljub spremembam metodologije in dvema prelomoma v časovni vrsti, so bile v tej analizi uporabljene vse tri vrste časovnih serij z različnimi metodologijami in različno velikostjo območja zajema podatkov (občina / naselje), zato se v grafikonih podatki v nekaterih prehodnih obdobjih časovno prekrivajo. V grafikonih se podatki, prikazani:

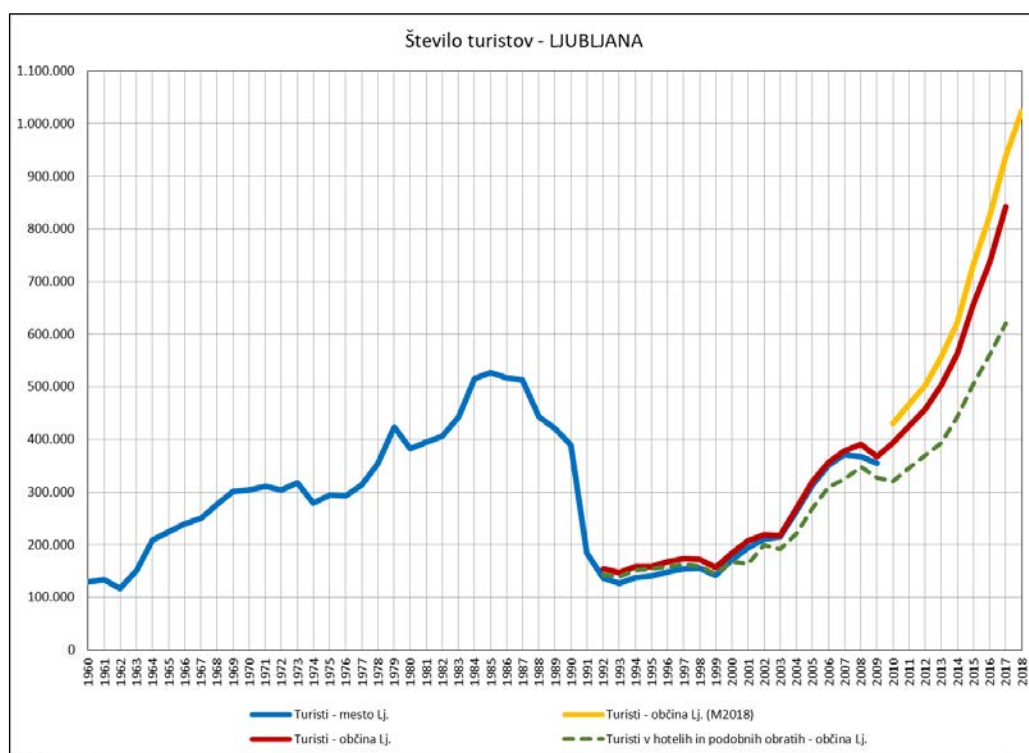
- med letoma 1960-2009 nanašajo na mesto Ljubljana,
- med letoma 1992-2017 na občino Ljubljana, kjer je potrebno upoštevati spremembo metodologije v letu 2008,
- med letoma 2010-2018 na občino Ljubljana po novi metodologiji iz leta 2018. Podatki po tej metodologiji so bili preračunani za nazaj od leta 2010 dalje in kažejo npr. za leto 2017 okoli 11,5 % več turistov in okoli 15,1 % več nočitev v korist preračuna po novi metodologiji v primerjavi s staro za isto leto.

Razlike v območju (naselje / občina), časovnih serijah in metodologiji so v grafikonih razvidne iz zapisov v legendah: naselje, občina in občina (M2018). Slednje predstavlja podatke po zadnji metodologiji iz leta 2018. Pri tem se zavedamo neustreznosti direktne primerjave različnih območij in časovnih serij, so pa rezultati kljub temu pogojno uporabni za prikaz glavnih značilnosti dinamike in trendov turističnega obiska ter njegovih značilnosti (deležev, povprečnih dob bivanja turistov, sezonskosti ipd.).

3. Število turistov in nočitev

Podrobni letni podatki o številu turistov in nočitev v Ljubljani so na voljo od leta 1960 dalje. Glede na število nočitev (Slika 2), vključujoč tudi podatke o številu turistov (Slika 1) in številu turističnih ležišč, lahko razvoj turističnega obiska v Ljubljani razdelimo na šest glavnih obdobj.

- Obdobje med letoma 1960-1977 opredelimo kot obdobje pričetka sodobnega turističnega razvoja, ki je večinoma temeljilo na posodobljeni predvojni turistični infrastrukturi in izgradnji nove (v hotelih in podobnih objektih je bilo v letu 1960 na voljo okoli 1.000, v letu 1968 okoli 1.600 in v letu 1969 okoli 2.100 ležišč). Skozi celotno obdobje se je turistični obisk postopoma povečeval, saj se je število turistov povečalo s 130 na 320 tisoč, število nočitev pa z 200 na 505 tisoč. K povečevanju obiska je pripomoglo tudi odprtje letališča na Brniku pri Ljubljani v letu 1964 (Horvat 2008, 231).

Slika 1: Število turistov v Ljubljani med letoma 1960 in 2018.

Vir: Rezultati raziskovanj 1960-2002, Medmrežje 2, Medmrežje 4.

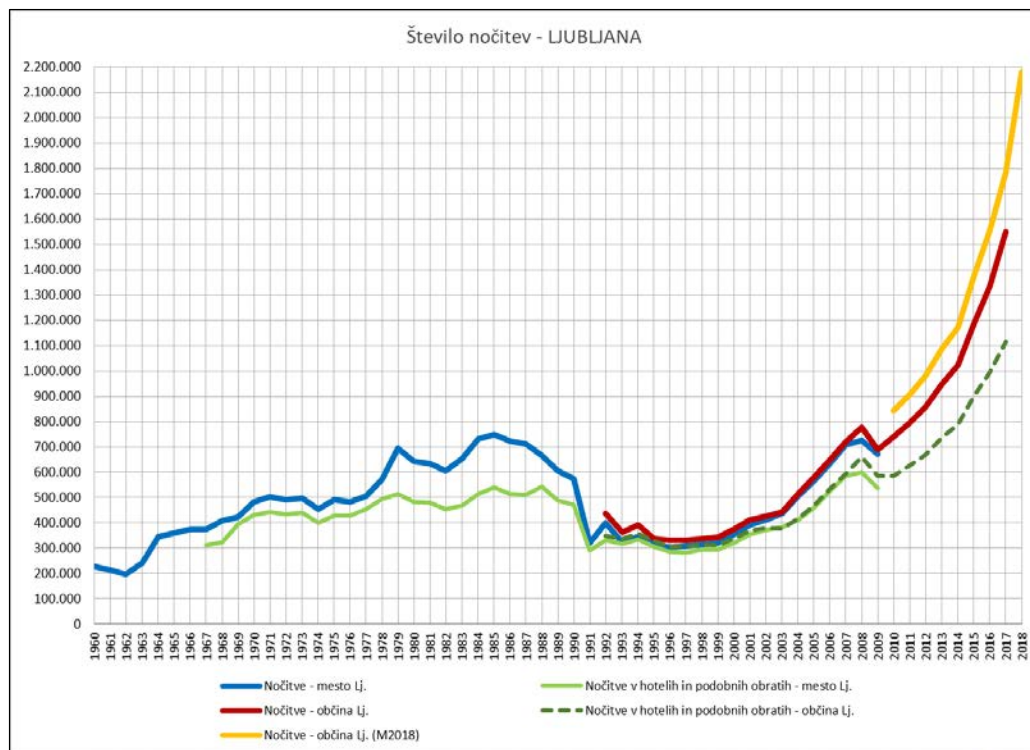
Opomba: (M2018) - podatki za obdobje med letoma 2010 in 2018 so prikazani po novi metodologiji zajema podatkov (v letu 2017 je bilo registriranih okoli 11,5 % več turistov v korist preračuna po novi metodologiji v primerjavi s staro za isto leto).

Preglednica 1: Število turistov in nočitev (v 000) v Ljubljani med letoma 1961 in 2018.

Leto	1961 mesto	1971 mesto	1981 mesto	1985 mesto	1991 mesto	1995 občina	2001 občina	2005 občina	2011 občina	2015 občina	2018 občina
Turisti	134	311	395	527	185	158	207	320	466	732	1.023
Nočitve	215	502	634	745	320	336	411	579	905	1.373	2.180

Vir: Rezultati raziskovanj 1960-2002, Medmrežje 2, Medmrežje 4.

Opomba: Podatki med letoma 1961 in 1991 se nanašajo na mesto Ljubljana, med letoma 1996 in 2006 na občino Ljubljana, med letoma 2011 in 2018 pa na občino Ljubljana, izračunano po novi metodologiji (M2018).

Slika 2: Število nočitev v Ljubljani med letoma 1960 in 2018.

Vir: Rezultati raziskovanj 1960-2002, Medmrežje 2, Medmrežje 4.

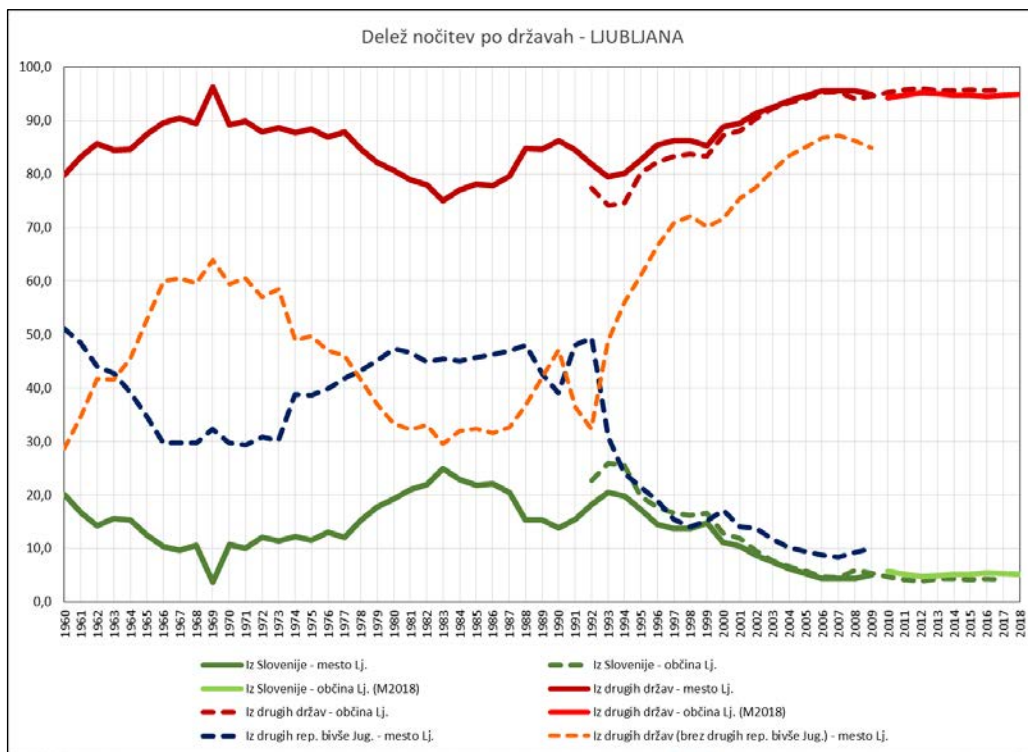
Opomba: (M2018) - podatki za obdobje med letoma 2010 in 2018 so prikazani po novi metodologiji zajema podatkov (v letu 2017 je bilo npr. registriranih okoli 15,1 % več nočitev v korist preračuna po novi metodologiji v primerjavi s staro za isto leto).

- Obdobje med letoma 1978 in 1987 opredelimo kot obdobje intenzivnega turističnega razvoja in močnega povečanja turističnega obiska. K temu je pripomogel splošni gospodarski in družbeni razvoj, modernizacija turističnih objektov in infrastrukture (število ležišč v hotelih in podobnih objektih se je v letu 1979 povečalo na 2.500, v letu 1987 pa na 2.700 ležišč) ter povečanje obiska tujih turistov. Turistični obisk se je v tem obdobju postopoma povečeval, razen z manjšim zmanjšanjem v začetku 80. let. Število turistov se je tako povečalo s 350 na 525 tisoč, število nočitev pa s 570 na 750 tisoč, s čimer se je Ljubljana utrdila na drugem mestu (glede na število nočitev) med najpomembnejšimi turističnimi kraji v Sloveniji (Horvat 2012, 174). To obdobje predstavlja prvi višek turističnega obiska (z največjim obiskom v letu 1985), ki je bilo kasneje preseženo šele v letu 2008 (pri nočitvah) in 2014 (pri turistih).

- Obdobje med letoma 1988 in 1991 opredelimo kot obdobje močnega zmanjšanja turističnega obiska. Konec 80. let je povezan z nemiri in političnimi spremembami v nekdanji Jugoslaviji, kar se je odražalo predvsem v močnem zmanjšanju turističnega obiska z območja bivše Jugoslavije. V letu 1991 je sledil razpad bivše države in vojna, ki je v manjšem obsegu zajela tudi Slovenijo. Ker je le-ta potekala tik pred poletno turistično sezono, se je to odrazilo v močno zmanjšanem turističnem obisku. Število turistov se je v primerjavi z letom 1985 zmanjšalo kar za 65 %, število nočitev pa za 57 %. V letu 1991 se je tako število turistov zmanjšalo na vrednosti, ki so primerljive z obsegom turističnega obiska v začetku 60. let 20. stoletja (to je pred začetkom intenzivnega turističnega razvoja).
- Obdobje med letoma 1992 in 2000 opredelimo kot obdobje stagnacije turističnega obiska, ki je povezano z vojno na območju razpadle Jugoslavije in posledično s spremembami poteka prometnih tokov, ki so obšli krizna območja novonastalih držav. Število ležišč v hotelih in podobnih objektih se je zmanjšalo na okoli 2.100 ležišč in turistični obisk je bil relativno skromen vse do konca 90. let. Število turistov se je v tem obdobju gibalo med 150-175, število nočitev pa med 330-370 tisoč, kar je bilo manj kot so v Ljubljani beležili pred letom 1965.
- Obdobje med letoma 2001 in 2010 predstavlja obdobje ponovnega turističnega razvoja. Z umiritvijo politične situacije na Balkanu, vstopom Slovenije v Evropsko unijo (v letu 2004), prevzemom evra kot skupne evropske valute (v letu 2007) ter posodobitvijo, prestrukturiranjem in razvojem nove turistične infrastrukture, se je po letu 2000 pričel ponoven vzpon turističnega obiska v Ljubljani. Kot ena od novih prestolnic držav EU je postala atraktivna za krajši ali tranzitni turistični obisk tujih turistov, tudi iz bolj oddaljenih območij. Število ležišč v hotelih in podobnih objektih se je proti koncu tega obdobja podvojilo (na okoli 4.300 ležišč), kar je vplivalo tudi na povečanje števila turistov, ki se je v tem obdobju povečalo z 185 na 430 tisoč, medtem ko se je število nočitev povečalo s 410 na 840 tisoč. Leta 2008 je slednje končno preseglo vrednost iz leta 1985. Število domačih turistov je po letu 2000 precej stagniralo oziroma se celo zmanjševalo, tako da so k povečanju prispevali predvsem tuji turisti. Že leta 2005 je obisk tujih turistov prvič presegel 500 tisoč nočitev.
- Obdobje po letu 2010 predstavlja obdobje intenzivne rasti turističnega obiska, ki v zadnjih letih dosega nove rekorde (Medmrežje 5). Če se je v Sloveniji med letoma 2011 in 2018 število turistov povečalo za 84 %, se je v Ljubljani za 119 %, še večja pa je bila rast števila nočitev, ki se je v enakem obdobju v Sloveniji povečalo za 67 %, v Ljubljani pa kar za 141 % (pri čemer smo uporabili podatke, preračunane na osnovi nove metodologije iz leta 2018). V tem obdobju smo bili priča tudi intenzivni rasti turistične infrastrukture, saj se je število ležišč v hotelih in podobnih objektih povečalo na okoli 6.200 ležišč, še večja pa je bila rast ležišč v drugih nastanitvenih obratih, zlasti v privatnih sobah in stanovanjih, ki se oddajajo preko različnih spletnih ponudnikov, in v katerih naj bi bilo po oceni SURS tudi več kot 15.000 ležišč. Poleg močno posodobljene in povečane turistične infrastrukture je k povečanemu obisku pripomoglo močno povečanje tranzitnega prometa preko države, povečanje števila letalskih linij, vzpostavitev nizkocenovnega letalskega prevoza, novi turistični produkti, intenzivirana in ciljno naravnana promocija destinacije na strateških trgih, idr. (Medmrežje 5). Med letoma 2011 in 2018 se je število turistov v Ljubljani povečalo s 465 tisoč na 1,02 milijona, število nočitev pa s 905 tisoč na 2,18 milijona, ocene za leto 2019 pa kažejo na ponovno rast. Število nočitev se je tako v Ljubljani po letu 2005 povečalo za več kot 4-krat.

4. Nočitve glede na državo prihoda

V prvem delu je analizirano število in delež nočitev glede na območje prihoda, nato pa so v nadaljevanju izpostavljene najpomembnejše države, iz katerih v Ljubljano prihajajo stacionarni turisti. Potrebno je opozoriti, da so bili do leta 1991 turisti iz celotne bivše Jugoslavije upoštevani kot domači turisti, po letu 1991 pa so domači samo turisti iz Slovenije. Zaradi velikega obsega v preteklosti so v tej analizi turisti iz drugih republik bivše Jugoslavije v grafikonu prikazani tudi kot posebna skupina.

Slika 3: Delež nočitev v Ljubljani glede na izvor turistov med letoma 1960 in 2018.

Vir: Rezultati raziskovanj 1960-2002, Medmrežje 2, Medmrežje 4.

Opomba: (M2018) - podatki za obdobje med letoma 2010 in 2018 so prikazani po novi metodologiji zajema podatkov.

Glede na število in delež nočitev turistov iz treh obravnavanih skupin glede na izvor (Slika 3), lahko turistični obisk v Ljubljani razdelimo v pet značilnih obdobj.

- Za obdobje (pred in) med letoma 1960 in 1964 je značilno, da so med nočitvami prevladovali domači turisti, to je iz drugih republik bivše Jugoslavije in iz Slovenije. Deleži nočitev turistov iz drugih republik bivše Jugoslavije so se gibali med 39-51 %, turistov iz Slovenije pa med 15-20 %. Tuji turisti so v 50. letih prejšnjega stoletja registrirali manj kot 10 % nočitev, vendar je njihov delež postopoma naraščal in se je v začetku 60. let gibal med 28-40 %, kar je bilo višje od državnega povprečja. K temu je seveda prispevalo dejstvo, da je bila Ljubljana glavno mesto takratne SR Slovenije. V letu 1963 so turisti iz drugih republik bivše Jugoslavije in drugih držav registrirali oboji po okoli 100 tisoč nočitev.

- Za obdobje med letoma 1965 in 1977, v katerem se je turistični obisk v Sloveniji in tudi Ljubljani pričel močno povečevati, je značilno, da v njem prevladujejo nočitve tujih turistov. Tujci so v Ljubljani v letih med 1966 in 1969 registrirali celo 60-64 % vseh nočitev, v celotnem obdobju pa med 45-64 %. Sredi 60. let se je namreč Slovenija uveljavila tudi kot ciljna dežela v mednarodnem turizmu, velik pomen pa je imel tudi tranzitni promet proti JV Evropi. Naglo povečanje deleža nočitev tujih turistov je v tem obdobju povezano tudi z devizno in gospodarsko reformo v Jugoslaviji, s katero je turizem postal tržna dejavnost, ki je prinašala v državo tujo valuto. Delež nočitev turistov iz drugih republik nekdanje Jugoslavije se je znižal na 30-40 %, domačih turistov iz Slovenije pa med 9-13 %, vendar pa se je pri obojih v absolutnih številkah seveda povečeval.

Leta 1971 so največ nočitev med tujimi turisti v Ljubljani ustvarili turisti iz Italije (18,4 %), Nemčije (9,8 %), ZDA (7,4 %) in Avstrije (4,5 %), med takrat domačimi turisti pa iz Srbije (12,5 %), Slovenije (10,1 %) in Hrvaške (8,4 %).

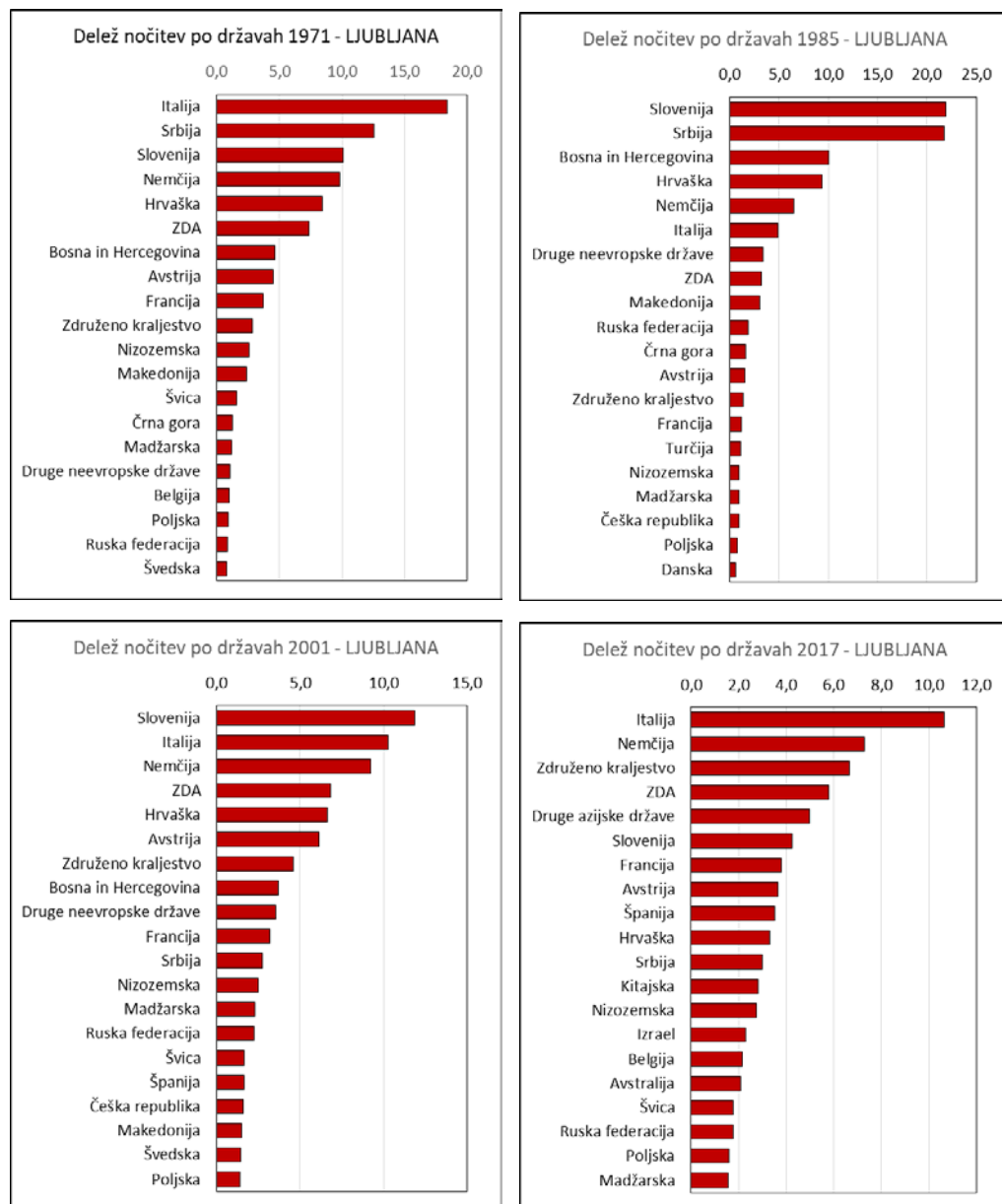
- Za obdobje med letoma 1978 in 1993 je značilno, da so v turističnem obisku začeli ponovno prevladovati domači turisti, saj so približno le tretjino nočitev zabeležili turisti iz drugih držav (v 80. letih se je delež njihovih nočitev gibal med 30-37 %). V tem obdobju se je precej zvišal življenjski standard domačega prebivalstva, obenem pa je Ljubljana, kot glavno mesto najbolj razvite republike nekdanje Jugoslavije in kot pomembno gospodarsko središče, pritegnila veliko turistov iz drugih republik nekdanje Jugoslavije, predvsem tistih, katerih potovanja v Slovenijo so bila pogojena z ekonomskimi oziroma poslovnimi motivi. Delež nočitev turistov iz drugih republik bivše Jugoslavije se je v tem obdobju gibal med 39-48 % (med njimi so bili v 80. letih še posebej številčni iz Srbije), medtem ko so domači turisti iz Slovenije v Ljubljani registrirali okoli 15-22 % nočitev.

Višek turističnega obiska je bil v Ljubljani zabeležen leta 1985, ko je okoli 527 tisoč turistov registriralo 748 tisoč nočitev. Največji delež nočitev so registrirali turisti iz drugih republik bivše Jugoslavije (skupaj kar 44,5 %), po območjih pa največ iz Srbije (21,7 %), Bosne in Hercegovine (10,0 %) in Hrvaške (9,3 %). Tuji turisti so registrirali 29,9 % nočitev, po državah pa največ iz Nemčije (6,4 %) in Italije (4,9 %).

V začetku 90. let se je v Sloveniji močno zmanjšal turistični obisk. Vojna na ozemlju Slovenije sredi leta 1991 in nato na ozemlju Hrvaške in BiH je predstavljala velik šok za tuje turiste, katerih število se je v tem obdobju v Sloveniji zmanjšalo kar za 74 % (Horvat 2018, 143). Zmanjšanje v Ljubljani je bilo nekoliko manjše od državnega povprečja, saj se je med letoma 1990-1992 število tujih turistov zmanjšalo za 67 %, njihove nočitve pa za 52 %. Zanimivo je, da se med letoma 1990-1992 število nočitev turistov iz drugih republik nekdanje Jugoslavije v Ljubljani zmanjšalo le za 12 %. V tem obdobju so slednji še vedno registrirali okoli 48 % vseh nočitev v Ljubljani, se pa je nato njihovo število nočitev močno zmanjšalo v naslednjem obdobju.

- Za obdobje med letoma 1994 in 2002 je značilna stagnacija turističnega obiska, ki je najprej povezana z vojno na območju razpadle Jugoslavije in posledično s spremembami poteka prometnih tokov, nato pa z močnim zmanjšanjem obiska domačih turistov (iz Slovenije) in iz držav, ki so nastale na območju nekdanje Jugoslavije. Število nočitev slednjih se je zmanjšalo z okoli 100 na okoli 50 tisoč na leto oziroma njihov delež se je zmanjšal z 24 % na začetku obdobja na 14 % na koncu. Z izgradnjo avtocestnega omrežja v Sloveniji in večjo dostopnostjo se je tudi precej zmanjšala potreba po prenočitvah domačih turistov v Ljubljani. Tako so turisti

iz Slovenije v tem obdobju registrirali le še okoli 35-50 tisoč nočitev na leto oziroma med 9-14 %. Povečanje beležijo le tuji turisti iz drugih držav, saj so se njihove nočitve povečale za 64 %, registrirali pa so že med 60-77 % nočitev. Do konca tega obdobja se je delež nočitev vseh turistov iz tujine (kamor prištevamo tudi turiste iz drugih republik bivše Jugoslavije) postopoma povečal na 90 %.

Slika 4: Delež nočitev v Ljubljani glede na izvor turistov v obdobju med letoma 1971 in 2017.

Vir: Medmrežje 2, Medmrežje 4.

V začetku tega obdobja so Ljubljano večinoma obiskovali le turisti iz sosednjih držav, saj je vojna na območju bivše Jugoslavije najbolj vplivala na zmanjšanje obiska turistov iz bolj oddaljenih območij, kjer očitno niso imeli dovolj dobrih informacij o stanju v Sloveniji. Proti koncu obdobja pa se je ponovno razširilo gravitacijsko območje prihoda tujih turistov.

Leta 2001 so najvišje deleže nočitev v Ljubljani beležili turisti iz Slovenije (11,9 %) in sosednjih držav; Italije (10,3 %), Nemčije (9,2 %), Hrvaške (6,6 %) in Avstrije (6,1 %), med katere so se s 6,8 % nočitev uvrstili le turisti iz ZDA. Nekdaj močno zastopani turisti iz Srbije (s 21,7 % nočitev v letu 1985) so leta 2001 registrirali le 2,7 % nočitev.

- obdobje od leta 2003 dalje predstavlja obdobje hitrega turističnega razvoja in močnega povečanja turističnega obiska, ki pa gre predvsem na račun povečanja obiska tujih turistov. Število nočitev domačih turistov je namreč med letoma 2003-2013 skoraj stagniralo oziroma se je le rahlo povečevalo (med 30-50 tisoč nočitev na leto), s povečanjem vsega obiska v Ljubljani po letu 2014 pa se je tudi njihovo število podvojilo (med letoma 2014-2018 se je povečalo s 60 na 110 tisoč nočitev na leto). Kljub temu se je delež nočitev domačih turistov v celotnem obdobju gibal med 4,5-6 % in se je v zadnjih letih ustalil na 5,5 %. Prav tako je stagniralo oziroma se v zadnjih letih rahlo povečevalo število nočitev turistov iz drugih držav, ki so nastale na območju bivše Jugoslavije.

Število tujih turistov (katerim so prišteti tudi turisti iz drugih republik bivše Jugoslavije) se je med letoma 2003 in 2010 skoraj podvojilo (indeks 193), med letoma 2010 in 2018 pa povečalo še za 2,5-krat (indeks 260), oziroma v celotnem obdobju po letu 2003 za 5-krat (indeks 509) ter se ustalilo na okoli 95 % vseh nočitev. Državno povprečje deleža tujih nočitev je v letu 2018 znašalo 71,2 %, kar kaže na bistveno večji pomen tujih turistov v Ljubljani. Mesto jim, kot glavno mesto z letališčem v bližini, predstavlja cilj izletniškega potovanja v Slovenijo in je obenem izhodiščna točka za ogled ostalih območij v državi. To kaže tudi na močno mednarodno vpetost turističnega obiska v Ljubljani, obenem pa tudi močno odvisnost od obiska tujih turistov, kar lahko predstavlja tudi problem ob morebitnih spremembah turističnih tokov ali kakšnih nepredvidljivih dogodkih.

Med prvimi tremi državami z največjim deležem nočitev izstopajo Italija (8,8 % vseh nočitev v letu 2008 oziroma 10,7 % v letu 2017), Nemčija (7,6 % oz. 7,3 %) in Združeno kraljestvo (7,5 % oz. 6,7 %). V leta 2017 so se s 5,8 % nočitev na četrto mesto vzpeli turisti iz ZDA, ki so že v preteklosti predstavljali pomembno skupino turistov v mestu (mogoče pa je k ponovnemu vzponu obiska pripomogla večja prepoznavnost Slovenije tudi zaradi slovenske žene ameriškega predsednika), na peto mesto pa turisti iz drugih azijskih držav (5,0 %). Na močno internacionalizacijo in razpršenost turističnega obiska v Ljubljani kaže tudi dejstvo, da so v letu 2017 več kot 1 % nočitev registrirali turisti kar iz 30 držav (leta 2001 iz 24).

Kot je bilo že omenjeno, se je v tem obdobju močno povečalo v 90. letih precej zoženo gravitacijsko območje turističnih potovanj v Slovenijo in tudi Ljubljano. Med bolj oddaljenimi državami (z drugih kontinentov) so najvišje število nočitev v Ljubljani v letu 2017 registrirali turisti iz ZDA (okoli 90 tisoč), drugih azijskih držav (77 tisoč), Kitajske (44 tisoč), Avstralije (32 tisoč), Japonske (23 tisoč), Koreje (22 tisoč), Kanade (19 tisoč) in Brazilije (16 tisoč), za katere postaja Slovenija zanimiva destinacija, vendar žal večinoma le za enodnevni, ali celo edini postanek na njihovi poti po Evropi. To kaže tudi preglednica 3, v kateri je razvidno, da je bilo v Ljubljani

registriranih kar 66 % vseh nočitev turistov iz Brazilije, ki so jih le-ti v letu 2017 opravili v Sloveniji. Več kot 50 % vseh nočitev v Sloveniji so v Ljubljani opravili tudi turisti iz Portugalske in Grčije, med 40-50 % pa turisti iz Kitajske, Avstralije, Finske, Japonske, Španije, Kanade, Južne Afrike, ZDA in Cipra.

Na drugi strani pa je Ljubljana kot slovenska destinacija še najmanj zanimiva za turiste iz Češke (le 5,9 % vseh nočitev v Sloveniji v letu 2017), Avstrije (6,1 %), Madžarske (7,6 %), Ruske federacije (9,7 %) in Nizozemske (9,9 %). Manj zanimiva je tudi za turiste iz Nemčije (10,9 %), Hrvaške (13,0 %), Italije (13,6 %) in Srbije (16,6 %), ki v večji meri obiskujejo druge turistične destinacije v Sloveniji, saj imajo o njih več informacij ali pa so mnoge že obiskali in ni obisk Ljubljane njihov glavni motiv za obisk Slovenije.

Preglednica 2: Delež nočitev v Ljubljani glede na vse nočitve v Sloveniji po izvoru turistov po državah v letu 2017.

Država	Število nočitev v Sloveniji	Število nočitev v Ljubljani	Delež nočitev v Ljubljani
Brazilija	24.165	16.088	66,6
Druge države Južne in Srednje Amerike	34.068	21.773	63,9
Portugalska	23.298	12.646	54,3
Grčija	22.898	11.990	52,4
Kitajska	89.080	43.556	48,9
Avstralija	71.275	32.280	45,3
Finska	48.419	21.518	44,4
Japonska	51.348	22.757	44,3
Španija	126.717	54.760	43,2
Kanada	46.287	19.113	41,3
Južna Afrika	7.527	3.062	40,7
Druge afriške države	17.202	6.996	40,7
ZDA	220.740	89.543	40,6
Ciper	4.413	1.782	40,4
Nova Zelandija	12.364	4.867	39,4
Islandija	10.068	3.891	38,6
Druge azijske države	203.894	77.311	37,9
Turčija	51.901	19.214	37,0
Bolgarija	50.382	17.109	34,0
Makedonija	38.352	12.793	33,4

Vir: Medmrežje 2.

5. Povprečna dolžina bivanja turistov

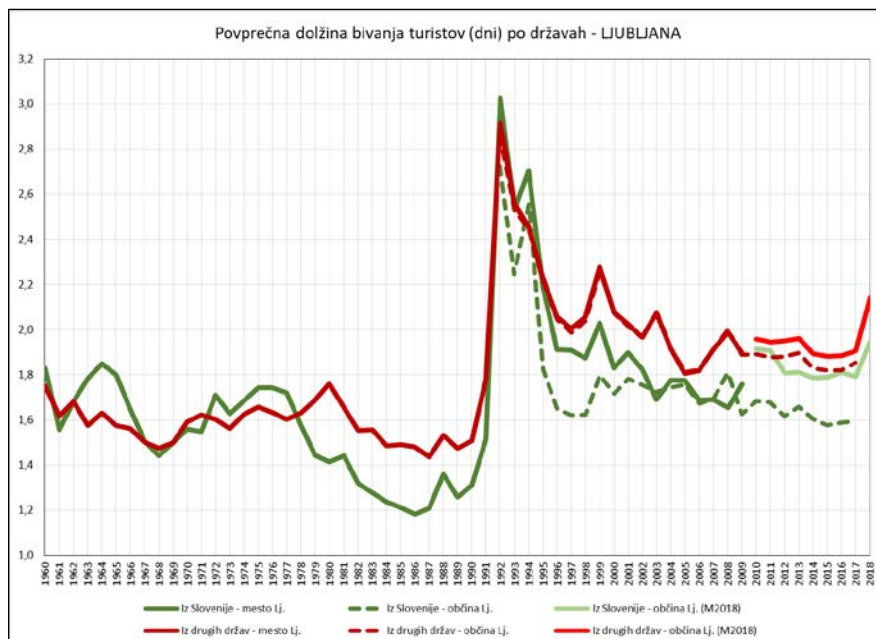
Povprečna dolžina bivanja turistov izraža razmerje med številom nočitev in številom turistov oziroma predstavlja vrednost povprečnega števila nočitev na turista, izraženo v številu dni v obravnavanem obdobju v letu dni (Horvat 1989, 54). Praviloma velja, da imajo območja z daljšo povprečno dolžino bivanja turistov večjo pokrajinsko privlačnost, ki zadrži turiste dlje časa v nekem območju (npr. obmorski in gorski počitniški turistični kraji), specifično turistično ponudbo in infrastrukturo (npr. zdraviliški turistični kraji), ali pa so to relativno oddaljene turistične destinacije, ki so končni cilj turističnih potovanj (zlasti v povezavi z letalskim prevozom in paketnim masovnim turizmom).

V nasprotnem primeru pa imajo relativno kratko povprečno dolžino bivanja turistov območja, v katerih ima turizem zgolj prehodni značaj (npr. večja mesta, upravna, prometna, gospodarska, kulturno-zgodovinska središča), ali pa so to regije, ki so blizu izhodiščnim območjem turističnih potovanj in so cilji izletniškega turizma (t. i. »short

holiday trips»). Zaradi dejavnikov kot so porast kratkotrajnih počitnic, tudi tako imenovanih »krajših mestnih oddihov«, nizkocenovnih prevoznikov, bližine letališč in ponudnikov delitvene ekonomije (prenočišča, transport) so se prav mesta spremenila v novodobne turistične atrakcije. Ljubljana, kot glavno mesto z bližnjim letališčem pritegne prav te turiste, ki si želijo krajših počitnic, spoznavanja novih dežel in kultur ali samo zabave.

Z izjemo v začetku 90. let prejšnjega stoletja, so se v celotnem analiziranem obdobju povprečne dolžine bivanja turistov v Ljubljani gibale med 1,2-2,2 dni. Slovenski turisti izkazujejo skoraj v celotnem obdobju v povprečju nekoliko nižje vrednosti od povprečja, tuji turisti pa višje. Glede na povprečno dolžino bivanja turistov (Slika 5) lahko turistični obisk v Ljubljani razdelimo v tri značilna obdobja.

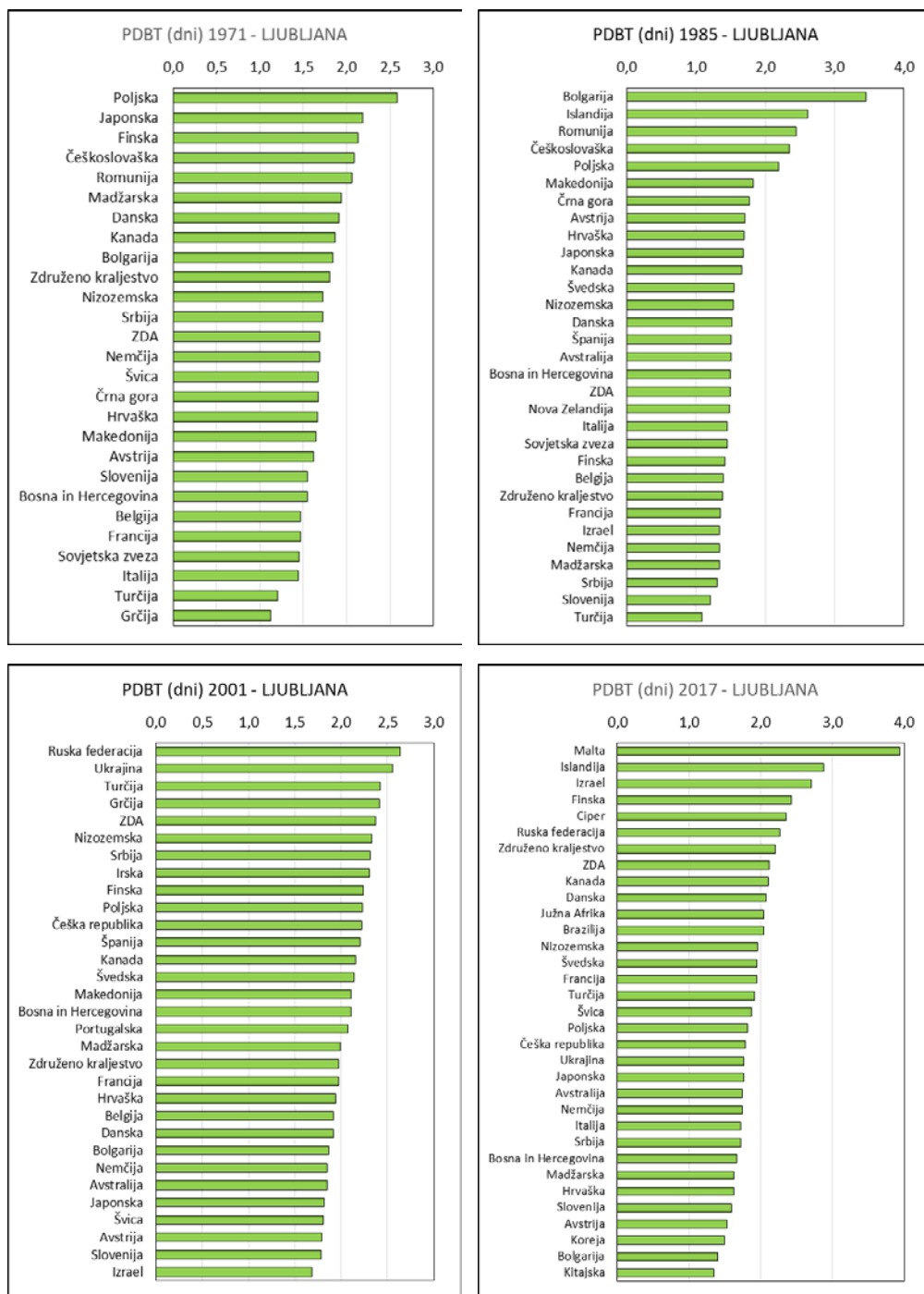
- Obdobje med letoma 1960 in 1991, v katerem so se povprečne dolžine bivanja turistov gibale med 1,4-1,8 dni. V sredini 80. let so imeli nekoliko nižjo (med 1,2-1,4 dni) le turisti iz Slovenije, ki so v veliki meri v Ljubljani opravili le 1 nočitev, večinoma povezano s poslovnim ali podobnim motivom.
- Obdobje med letoma 1992 in 1994, v katerem so se povprečne dolžine bivanja kratkotrajno povečale na vrednosti med 2,5-2,9 dni (in pri tem ne moremo predpostaviti vzroka povečanja).
- Obdobje med letoma 1995 in 2018, v katerem so se povprečne dolžine bivanja turistov ponovno ustalile med 1,8-2,0 dni in je na njihovo povečanje (v primerjavi s prvim obdobjem) vplival predvsem prevladujoč obisk tujih turistov, ki se v povprečju v Ljubljani zadržijo 2 noči.

Slika 5: Povprečna dolžina bivanja turistov v Ljubljani glede na izvor turistov med letoma 1960 in 2018.

Vir: Rezultati raziskovanj 1960-2002, Medmrežje 2, Medmrežje 4.

Opomba: (M2018) - podatki za obdobje med letoma 2010 in 2018 so prikazani po novi metodologiji zajema podatkov.

Slika 6: Povprečna dolžina bivanja turistov v Ljubljani glede na izvor turistov v letu 2008 in 2017.

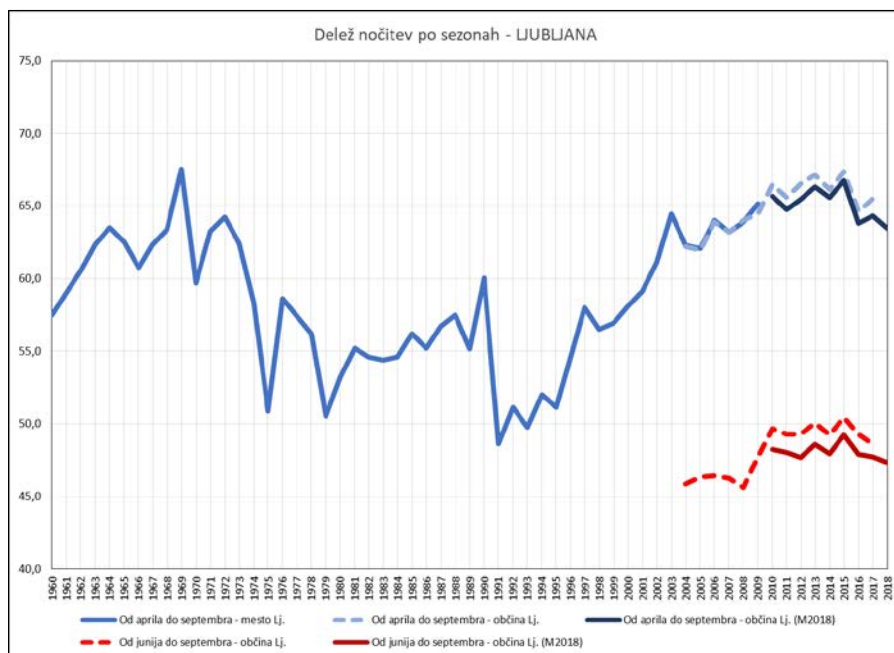
Vir: Medmrežje 2, Medmrežje 4.

Z nekoliko daljšo povprečno dolžino v letu 2017 izstopajo bolj oddaljene evropske države, kot npr. Malta, Islandija, Finska, tudi Izrael, medtem ko predstavlja Slovenija in Ljubljana za turiste iz zelo oddaljenih držav z drugih kontinentov večinoma le krajši postanek na njihovi poti po Evropi. Najnižje povprečne dolžine bivanja imajo v Ljubljani prav turisti iz Kitajske (1,4 dni) in Koreje (1,5 dni). Zanimivo je, da imajo kratko dobo bivanja tudi turisti iz Avstrije (1,6 dni).

6. Sezonska razporeditev nočitev

S pomočjo časovnega poteka turističnega obiska preko leta lahko sklepamo na prevladujoče oblike turizma, saj so npr. nočitve v Evropi v območjih z bolj razvitim obmorskim turizmom in različnimi oblikami turizma na prostem (v »zelenju«) bolj osredotočene na poletni del leta, območja z razvitim zimsko-športnim turizmom pa imajo pomemben del turističnega obiska tudi v zimski sezoni. V mestih je izrazita sezonskost turističnega obiska prej izjemna, saj imajo večinoma nočitve razporejene preko celega leta, zlasti tista mesta, v katerih predstavlja pomemben del obiska poslovni turizem. V mestih, ki so večinoma cilji turističnih potovanj zaradi obiska znamenitosti, preživljanja prostega časa, doživetij in zabave, pa je nekoliko bolj izrazita poletna sezona, t. j. v času poletnih dopustov.

Sezonskost turističnega obiska lahko ugotovljamo z analizo obiska po mesecih, trimesečjih ali glede na poletno (od aprila do septembra) in zimsko sezono (od januarja do marca in oktobra do decembra v tekočem letu). V primeru Ljubljane smo izpostavili širšo (od aprila do septembra) in ožjo (od junija do septembra) poletno sezono. V slednji je bolj izpostavljen predvsem izletniški in dopustniški turizem.

Slika 7: Delež nočitev po sezonah v Ljubljani med letoma 1960 in 2018.

Vir: Rezultati raziskovanj 1960-2002, Medmrežje 2, Medmrežje 4.

Opomba: (M2018) - podatki za obdobje med letoma 2010 in 2018 so prikazani po novi metodologiji zajema podatkov.

Glede na delež nočitev v poletni sezoni (od aprila do septembra) (Slika 7) lahko turistični obisk v Ljubljani razdelimo v tri značilna obdobja.

- Obdobje med letoma 1960 do 1973, za katerega je značilno, da so bili deleži nočitev v poletni sezoni višji od 60 % (gibali so se med 60 in 67 %) in bili za okoli 10 % nižji od državnega povprečja (Horvat 2018, 149). Višji deleži so bili posledica dejstva, da so bili v tem obdobju v Ljubljani z več kot 60 % nočitev zastopani tuji turisti, katerih obisk je bil bolj vezan na poletne mesece.
- Obdobje med letoma 1974 do 2001, za katerega je značilno, da so se deleži nočitev v poletni sezoni gibali med 50-60 % in bili z okoli 55 % dokaj konstantni v 80. letih prejšnjega stoletja, z okoli 50 % pa v prvi polovici 90. let (in tudi ti so bili za okoli 10 % nižji od državnega povprečja). To je bilo obdobje intenzivnega razvoja turizma v Sloveniji, vedno večji pomen pa je v Ljubljani dobival tudi poslovni turizem, za katerega je značilna dokaj enakomerna razporeditev nočitev preko celega leta. Obdobje 80. let je bilo tudi obdobje, v katerem so bili z najvišjim deležem nočitev zastopani turisti z območja drugih republik nekdanje Jugoslavije, zlasti iz Srbije, katerih pomemben del so bili poslovni turisti. Z nekoliko nižjim deležem nočitev v poletni sezoni (48,6 %) je v tem obdobju izstopalo le leto 1991, ko je zaradi osamosvojitvene vojne v Sloveniji skoraj povsem izpadla poletna sezona (registriranih je bilo le 33 % vseh letnih nočitev), vendar je bila le-ta v Ljubljani precej manj okrnjena kot v celotni državi.
- Obdobje po letu 2001, v katerem so se deleži nočitev v poletni sezoni v Ljubljani ponovno zvišali in se s 60-67 % izenačili z državnim povprečjem v tem obdobju (62-65 %). Z več kot 90 % nočitev prevladujejo tuji turisti in večjemu deležu le-teh predstavlja Ljubljana poletno izletniško destinacijo. To potrjuje tudi dejstvo, da se delež nočitev v ožji poletni sezoni (od junija do septembra) v zadnjem desetletju v Ljubljani giblje okoli 48 %, kar se kaže tudi v izredno pestri sestavi obiskovalcev na ulicah v starem središču mesta in ob Ljubljanici v visoki poletni sezoni.

7. Nočitve glede na vrsto nastanitvenih zmogljivosti

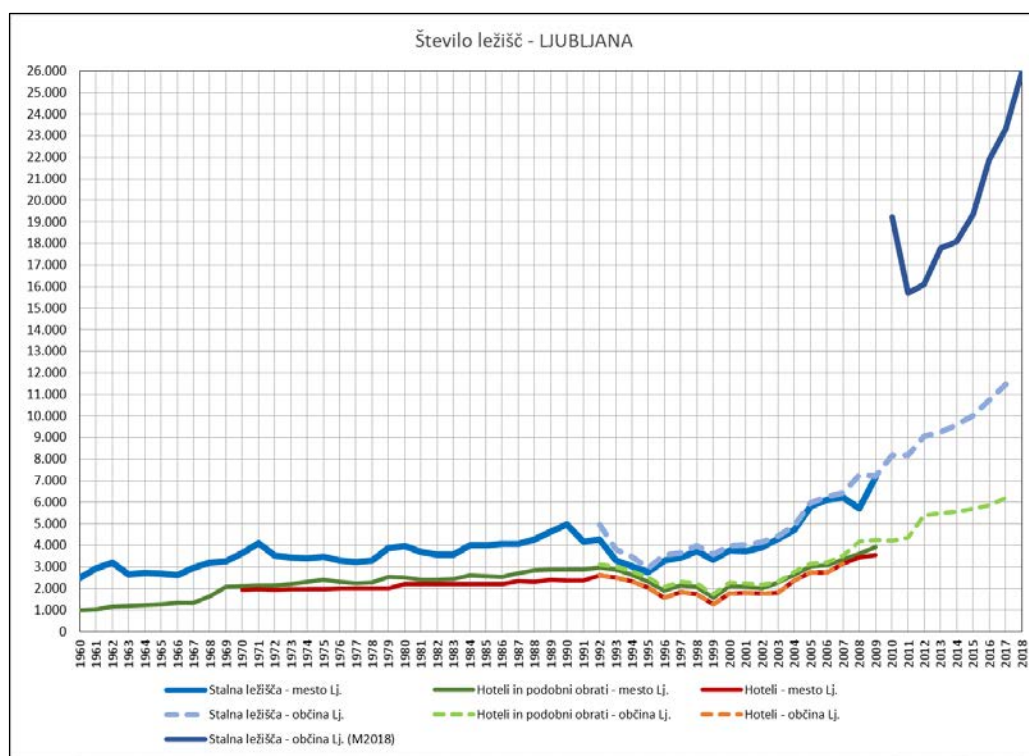
Statistični urad RS po uvedbi nove metodologije uporablja za prikazovanje podatkov po nastanitvenih zmogljivostih klasifikacijo vrste nastanitvenih objektov, ki je skladna z Zakonom o gostinstvu (Medmrežje 1). Pri objavi mesečnih podatkov na ravni regij in občin prikazujejo podatke o turističnem obisku glede na vrsto nastanitvenih objektov le po naslednjih treh združenih skupinah (kategorijah):

- hoteli in podobni objekti (zajemajo poleg hotelov še motele, penzione, gostišča in prenočišča, apartmajska in počitniška naselja); to so t. i. osnovni nastanitveni objekti,
- kampi,
- drugi nastanitveni objekti (zajemajo turistične kmetije z nastanitvijo, zasebne sobe, apartmaje in hiše, planinske domove in kočice, delavske počitniške domove in apartmaje, mladinske hotele, otroške in mladinske počitniške domove, druge nastanitvene objekte, začasne nastanitvene zmogljivosti in marine).

V preteklosti se je metodologija klasifikacije nastanitvenih zmogljivosti spreminjala, vendar jo lahko glede na delež ležišč po vrstah nastanitvenih objektov uporabimo v daljšem časovnem nizu. Delež ležišč v hotelskih in podobnih nastanitvenih objektih se je v 60. letih prejšnjega stoletja v Ljubljani gibal med 35-50 % (število ležišč se je v tem obdobju povečalo z okoli 1.000 na 1.500 ležišč). Z intenzivnim razvojem v 70. in

80. letih se je delež ležišč v hotelskih in podobnih nastanitvenih objektih povečal na 60-70 % (število teh ležišč se je gibalo med 1.900-2.400) in v krizi v začetku 90. let celo povečal na 70-85 %, saj je bil zaprt pomemben del dopolnilnih nastanitvenih objektov. V novem tisočletju je sledilo v Ljubljani intenzivno prestrukturiranje turistične infrastrukture ter modernizacija in dopolnjevanje s hotelskimi, predvsem pa nehotelskimi kapacitetami. Tako se je po letu 2000 delež ležišč v hotelskih in podobnih objektih zmanjšal na 50-60 % in v zadnjih letih ustalil na okoli 55 % (število teh ležišč se je v zadnjem desetletju povečalo na okoli 6.200 v letu 2017). Podrobnejši podatki za zadnje obdobje zaradi spremenjene metodologije žal niso dostopni.

Nova metodologija iz leta 2018 je zajela tudi ležišča v privatnih sobah in stanovanjih, ki se oddajajo preko različnih spletnih ponudnikov in ponudnikov delitvene ekonomije (kot npr. Airbnb), zato novi podatki popolnoma odstopajo od prejšnjih in jih z njimi ne moremo primerjati. Za leto 2018 je bil objavljen le podatek, da je bilo v Ljubljani okoli 26.000 turističnih ležišč, kar predstavlja povečanje za več kot 100 % v primerjavi s podatki po stari metodologiji. Med ležišči po tej metodologiji naj bi bilo okoli dve tretjini vseh v dopolnilnih nastanitvenih zmogljivostih.

Slika 8: Število ležišč v Ljubljani med letoma 1960 in 2018.

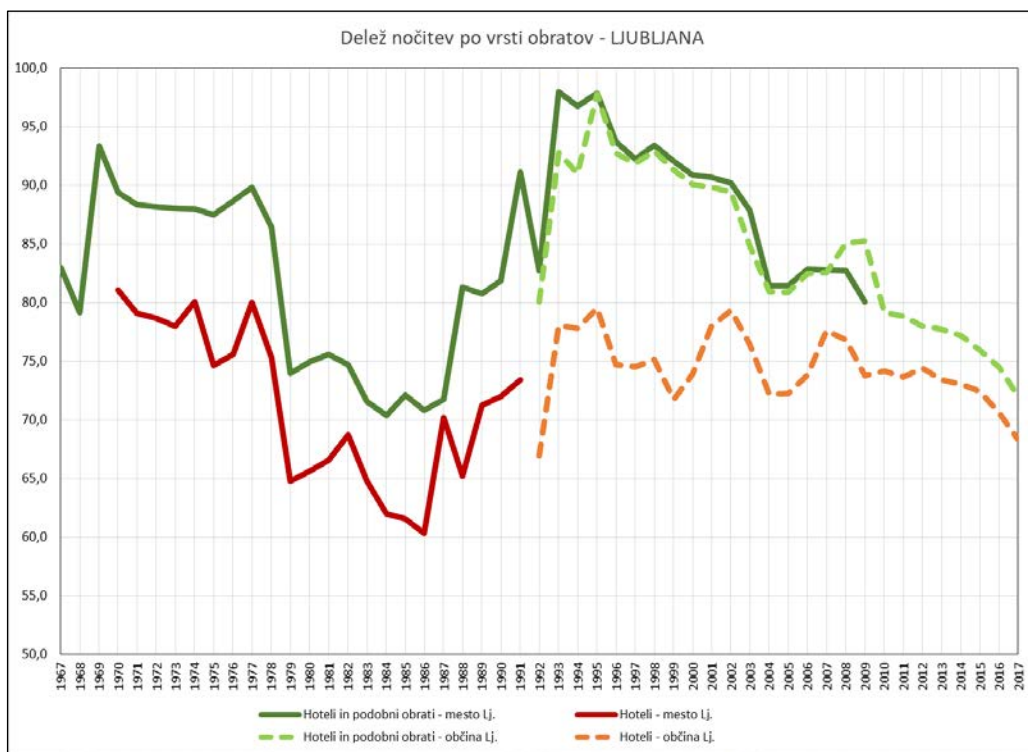
Vir: Rezultati raziskovanj 1960-2002, Medmrežje 2, Medmrežje 4.

Opomba: (M2018) - podatki za obdobje med letoma 2010 in 2018 so prikazani po novi metodologiji zajema podatkov (v letu 2017 je bilo npr. registriranih okoli 103 % več ležišč v korist preračuna po novi metodologiji v primerjavi s staro za isto leto).

Osnovne nastanitvene zmogljivosti (hoteli in drugi podobni objekti) predstavljajo v Ljubljani v celotnem obdobju najpomembnejši del turistične ponudbe in v njih je bila

registrirana večina vseh nočitev (med 70-98 %). Delež nočitev je v posameznih obdobjih nihal in lahko izpostavimo 4 značilna obdobja po letu 1967 (Slika 9).

- Obdobje med letoma 1967 do 1978, za katerega je značilno, da je bila velika večina nočitev registrirana v hotelih in podobnih nastanitvenih objektih; delež se je gibal med 80-93 % vseh nočitev.
- Obdobje med letoma 1979 do 1987, za katerega je značilno, da so se nočitve razporedile tudi na druge prenočitvene kapacitete, še vedno pa so s 70-75 % nočitev prevladovali hotelski in podobni nastanitveni objekti.
- Obdobje med letoma 1988 do 2009, za katerega je značilna ponovna močna prevlada nočitev v hotelskih in podobnih nastanitvenih objektih. V celotnem obdobju so bili deleži višji od 80 %, vmes pa je še posebej izstopalo obdobje med letoma 1993-2000, ko je bilo v času krize turističnega obiska in zmanjšanja kapacitet kar 90-98 % vseh nočitev registriranih v njih (oziroma v hotelih med 70-75 % vseh nočitev).
- Obdobje med letoma 2010 do 2017, za katerega je značilno, da se je turistična ponudba močno povečala, spremenila in dopolnila tudi z drugimi ponudniki. Poleg novih hotelov so bili v Ljubljani odprti številni novi obrati, predvsem z ležišči v dopolnilnih namestitvenih objektih, katerih število hitro narašča, zlasti z zajemom po novi metodologiji. Posledično se je postopoma nižal delež nočitev v hotelskih in podobnih nastanitvenih objektih, ki se je po letu 2010 znižal pod 80 % in je v letu 2017 znašal 72 %. Podatki po novi metodologiji bodo ta delež še znižali.

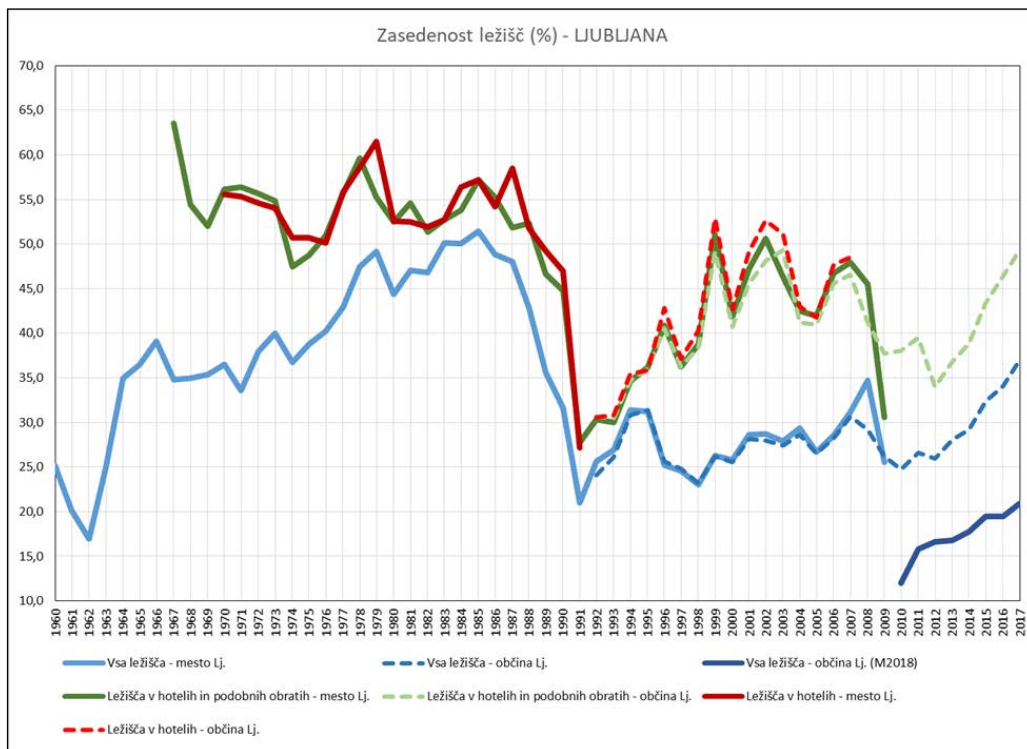

Slika 9: Delež nočitev po vrsti obratov v Ljubljani med letoma 1967 in 2017.

Vir: Rezultati raziskovanj 1960-2002, Medmrežje 2.

Na koncu analizirajmo še povprečno zasedenost ležišč v Ljubljani. Delež letne

zasedenosti ležišč je bil najvišji v 80. letih prejšnjega stoletja (med 45-50 %), ko je bila večina nočitev realiziranih v hotelih in podobnih obratih. V 90. letih se je močno znižal (med 25-30 %) in se nato s povečanim obiskom in razširjeno turistično infrastrukturo postopoma povečeval. V letu 2010 je znašal (po stari metodologiji) le okoli 25 % in se je v letu 2017 povečal na okoli 37 %. Delež letne zasedenosti hotelskih in podobnih ležišč se je v enakem obdobju povečal z okoli 35 % na 49 %. Če pa upoštevamo izračunane podatke po novi metodologiji je videti, da je znašal delež letne zasedenosti vseh ležišč v Ljubljani v letu 2017 le okoli 20 %. Bistveno ga zmanjšuje velika ponudba zasebnih ležišč, ki so v uporabi večinoma le občasno (predvsem v višku sezone).

Slika 10: Delež letne zasedenosti ležišč po vrsti obratov v Ljubljani med letoma 1960 in 2017.

Vir: Rezultati raziskovanj 1960-2002, Medmrežje 2.

Opomba: (M2018) - podatki za obdobje med letoma 2010 in 2017 so prikazani po novi metodologiji zajema podatkov.

9. Zaključek

Glede na analizirane kazalnike turističnega obiska, lahko le-tega v Ljubljani po letu 1960 razdelimo v tri velika razvojna obdobja. Ker v večini primerov med njimi ni ostre meje, so opredeljena z desetletji.

- Obdobje od začetka 60. let do konca 80. let prejšnjega stoletja je obdobje turističnega razvoja, ki je pripeljal do prvega viška turističnega obiska sredi 80. let. Število ležišč se je v tem obdobju postopoma povečalo z okoli 2.500 na 4.600, število

turistov s 130 na 525 tisoč, število nočitev pa z 200 na 750 tisoč, s čimer se je Ljubljana utrdila na drugem mestu (glede na število nočitev) med najpomembnejšimi turističnimi kraji v Sloveniji. Največji obisk je bil zabeležen v letu 1985 in je bil kasneje presežen šele v letu 2008 (pri nočitvah) in 2014 (pri turistih). Vezan je bil v veliki meri na hotelske in podobne obrate ter na poslovni in tranzitni turizem, zlasti pri turistih z območja drugih republik bivše Jugoslavije, ki so v 80. letih predstavljali najpomembnejšo skupino turistov. Posledično je bil obisk v veliki meri dokaj enakomerno razporejen po obeh sezonah z rahlo prevlado poletne sezone, prav tako pa je bila tudi nizka povprečna dolžina bivanja turistov (med 1,6-1,8 dni).

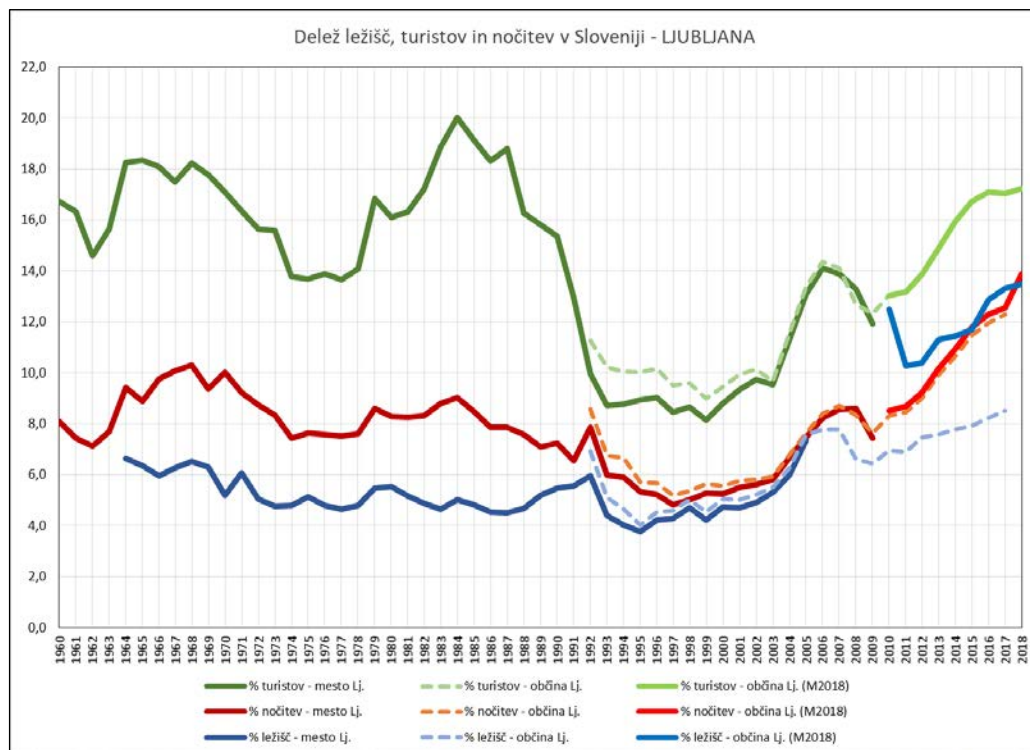
- Obdobje med koncem 80. let in koncem 90. let prejšnjega stoletja je zaznamovala največja kriza turističnega obiska po drugi svetovni vojni, ki je bila povezana z razpadom nekdanje države in vojno na območju zahodnega Balkana. Število ležišč se je zmanjšalo na okoli 2.100, turistični obisk pa je bil relativno skromen vse do konca 90. let. Število turistov se je v tem obdobju gibalo med 150 in 175 tisoč na leto, število nočitev pa med 330 in 370 tisoč na leto, kar je bilo manj kot so v Ljubljani beležili pred letom 1965. Močno sta se zmanjšala deleža nočitev turistov z območja drugih republik bivše Jugoslavije in tudi Slovenije, tako da se je do konca tega obdobja delež nočitev vseh turistov iz tujine (kamor od leta 1991 dalje prištevamo tudi turiste iz drugih republik bivše Jugoslavije) postopoma povečal na 90 %, vendar pa so med njimi prevladovali turisti z bližnjih držav srednje Evrope. Tudi nočitve so bile več kot 90 % vezane na hotelske in podobne prenočitvene obrate.

- Obdobje od začetka novega tisočletja do danes predstavlja obdobje najbolj intenzivnega turističnega razvoja in povečanja turističnega obiska v Sloveniji in prav tako v Ljubljani. Turistična ponudba v mestu se je močno povečala, spremenila in dopolnila. Poleg novih hotelov so bili v Ljubljani odprti številni novi obrati, predvsem z ležišči v dopolnilnih namestitvenih objektih. Število ležišč se je v tem obdobju povečalo z okoli 4.000 na 12.000, če pa uporabimo podatke, zajete po novi metodologiji, ki zajema vse ponudnike zasebnih stanovanj preko spletnih ponudnikov, je bilo v Ljubljani v letu 2018 okoli 26.000 turističnih ležišč. Posledično se je postopoma znižal delež nočitev v hotelskih in podobnih nastanitvenih objektih, ki je v letu 2017 znašal okoli 70 %. Med letoma 2011 in 2018 se je število turistov v Ljubljani povečalo s 465 tisoč na 1,02 milijona, število nočitev pa s 905 tisoč na 2,18 milijona.

Ljubljana je v zadnjem desetletju postala izrazito izletniška destinacija za krajša turistična potovanja tujih turistov, ki registrirajo 95 % vseh nočitev v mestu. Ljubljana jim predstavlja ciljno destinacijo za t. i. »short city break«, izhodišče za spoznavanje glavnih turističnih znamenitosti v Sloveniji, ali pa le postanek na njihovi poti po srednji Evropi. Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo (leta 2004) se je turistični obisk močno internacionaliziral in razširil svoje gravitacijsko območje. Nočitve turistov z drugih kontinentov so zastopane že s 25,5 % (iz Azije s 13 % in Severne Amerike s 7 %), kar se kaže tudi v izredno pestri sestavi obiskovalcev na ulicah v starem središču mesta in ob Ljubljani v visoki poletni sezoni. V Ljubljani je bilo tako npr. registriranih kar 66 % vseh nočitev turistov iz Brazilije, ki so jih le-ti v letu 2017 opravili v Sloveniji. Več kot 50 % vseh nočitev v Sloveniji so v Ljubljani opravili tudi turisti iz Portugalske in Grčije, med 40-50 % pa turisti iz Kitajske, Avstralije, Finske, Japonske, Španije, Kanade, Južne Afrike, ZDA in Cipra. Povprečna dolžina bivanja turistov v mestu se giblje okoli 2 dni in okoli polovica vseh nočitev je registrirana v štirih poletnih mesecih (od junija do septembra).

Ljubljana je v zadnjem desetletju postala tudi turistični kraj z največjim turističnim

obiskom v Sloveniji. Zastopana je s 13,5 % vseh ležišč v državi, 13,9 % vseh nočitev in kar 17,2 % vseh turistov, ki prespijo v Sloveniji vsaj eno noč.

Slika 11: Delež ležišč, turistov in nočitev v Ljubljani glede na Slovenijo.

Vir: Rezultati raziskovanj 1960-2002, Medmrežje 2.

Opomba: (M2018) - podatki za obdobje med letoma 2010 in 2019 so prikazani po novi metodologiji.

Literatura

Horvat, U. 1989: Geografska tipizacija turističnih krajev v Sloveniji. Geografski vestnik 61. Ljubljana.

Horvat, U. 2008: Tourismus in Slowenien. Slowenien: Transformationen und kleinräumige Vielfalt, (Natur - Raum - Gesellschaft, Bd. 5). Frankfurt am Main.

Horvat, U. 2012: Značilnosti stacionarnega turističnega obiska v Mariboru med letoma 1961 in 2011. Revija za geografijo - Journal for Geography, 7-1. Maribor.

Horvat, U. 2018: Razvoj in značilnosti turističnega obiska v Sloveniji po letu 1950. Revija za geografijo - Journal for Geography, 13-2. Maribor.

Medmrežje 1: <https://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/7779> (4. 11. 2019)

Medmrežje 2: https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/si/20_Ekonomsko/20_Ekonomsko__21_gostinstvo_turizem__01_nastanitev__02_21645_nastanitev_letno/2164521S.px/ (4. 11. 2019)

Medmrežje 3: https://www.stat.si/doc/sosvet/Sosvet_05/Sos05_s1459-2011.doc (20.11.2018)

Medmrežje 4: https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/si/20_Ekonomsko/20_Ekonomsko__21_gostinstvo_turizem__90_arhiv__05_nastanitev_let/?tablelist=true (20. 11. 2019)

Medmrežje 5: <https://www.ljubljana.si/sl/aktualno/leto-2017-rekordno-za-ljubljanski-turizem/> (2. 11. 2019)

SURS 1960-2002: Letni pregled turizma. Ljubljana.

DEVELOPMENT AND CHARACTERISTICS OF A TOURIST VISIT IN LJUBLJANA FROM 1960

Summary

In recent years, Ljubljana has been experiencing a high increase in tourist visits, both in the number of tourists and their overnight stays. In addition to large investments in modernized and expanded tourist infrastructure, increased promotions abroad and new tourist products, the increased visit was also aided by renewed transit flows through the country, the establishment of low-cost air transport, and above all the accession of Slovenia to the European Union (2004) and the adoption of the Euro as a common European currency (2007). The location in the heart of Europe and the relatively high security of the country should not be overlooked.

The article analyzes the extent and characteristics of a tourist visit to Ljubljana over a long period of time in order to identify the characteristic periods of development of a tourist visit in the capital of Slovenia. According to the analyzed indicators of tourist visit, it can be divided into three major development periods. In most cases, since there are no sharp boundaries between them, they are defined by decades:

- the period from the early 1960s to the late 1980s is the period of tourist development that led to the first peak of tourist visit in the mid-1980s. During this period, the number of beds gradually increased from about 2,500 to 4,600, the number of tourists from 130 to 525 thousand a year and the number of overnight stays from 200 to 750 thousand a year, which made Ljubljana the second most important tourist destination by number of overnight stays in Slovenia. The largest visit was recorded in 1985 and was later exceeded only in 2008 (overnight stays) and 2014 (tourists). The tourist visit during this period was largely related to hotel and similar establishments, and business and transit tourism, especially to tourists from the territory of other republics of the former Yugoslavia, which in the 1980s represented the most important tourist group in Ljubljana. As a result, the visit was largely evenly distributed across the two seasons, with a slight dominance of the summer season, as well as a low average length of stay for tourists (between 1.6-1.8 days).
- the period between the end of the 1980s and the end of the 1990s was marked by the greatest crisis of the post-WWII tourist visit, which was linked to the disintegration of the former state and the war in the Western Balkans. The number of tourist beds in Ljubljana dropped to around 2,100, and tourist visits were relatively modest until the late 1990s. The number of tourists in this period ranged from 150 to 175 thousand a year and the number of overnight stays between 330 and 370 thousand a year, which was less than before 1965. The share of tourist overnight stays from other republics of the former Yugoslavia decreased significantly and also from Slovenia. Thus, by the end of this period, the share of overnight stays of tourists from abroad (including tourists from other republics of the former Yugoslavia since 1991) gradually increased to 90%, but the majority of them were tourists from the countries in Central Europe. Overnights were also more than 90% tied to hotel and similar overnight establishments.
- the period from the beginning of the new millennium to the present represents the period of the most intensive tourist development and increase of tourist visit in Slovenia and also in Ljubljana. The tourist offer in the city has increased significantly, changed and supplemented. In addition to the new hotels, a number of new

establishments were opened, mainly with beds in additional accommodation facilities. The number of beds increased from around 4,000 to 12,000, but if we use the data covered by the new methodology, which covers all private home accommodations via online providers, there were over 25,000 tourist beds in Ljubljana in 2018. As a result, the share of overnight stays in hotel and similar accommodation facilities has gradually decreased, reaching around 70% in 2017. Between 2011 and 2018, the number of tourists in Ljubljana increased from 465 thousand to 1.02 million and the number of overnight stays from 905 thousand to 2.18 million.

In the last decade, the capitol of Slovenia has become a distinct destination for shorter tourist trips by foreign tourists, who account for 95% of all overnight stays in the city. Ljubljana presents them mostly a destination for the so-called "short city break", a starting point for exploring the main tourist attractions in the country, or just a stop on their journey through Central Europe. With Slovenia's accession to the European Union, the tourist visit has greatly internationalized and expanded its gravitational area. Tourist nights from other continents are in 2017 already represented by 25.5% (from Asia with 13% and North America with 7%), which is also reflected in the extremely diverse composition of visitors on the streets in the old city center and along the Ljubljanica River during the high summer season. In Ljubljana, for example, 66% of all overnight stays made by tourists who came in Slovenia from Brazil in 2017, were registered. More than 50% were also made by tourists from Portugal and Greece, and between 40-50% by tourists from China, Australia, Finland, Japan, Spain, Canada, South Africa, USA and Cyprus. The average length of stay for tourists in the city is about 2 days and about half of all overnight stays are registered during the four summer months (June to September). In the last decade, Ljubljana has become also the largest tourist destination in Slovenia. It is represented by 13.5% of all beds in the country, 13.9% of all overnight stays and as much as 17.2% of all tourists who stay in Slovenia for at least one night.

